
Diane: vrouwelijk ondernemerschap

De bedrijfswereld ... complex, moeilijk toegankelijk, een mannenwereld, onverenigbaar met een gezinsleven? Wijdverbreide ideeën, die soms bevestigd lijken te worden door de realiteit. Toch lieten heel wat vrouwen zich niet afschrikken. Ze hebben nu een eigen onderneming en zijn blij dat ze de stap hebben gezet. U krijgt er zin in?

Dit dossier biedt u oa. praktische informatie over het opstarten en uitbouwen van een onderneming door vrouwen.

Contents

Samenvatting.....	3
Het project: Empowering Female Entrepreneurs (EFE)	5
Informatiebronnen.....	6
Goede praktijken.....	6
Het BEST project.....	6
WES (European Network to Promote Women’s Entrepreneurship)	6
W.IN.NET (European Network of Women Resource Centres).....	6
In de kijker (België)	7
Verder lezen	7
Onderzoekscentra.....	7
Bibliografische lijst.....	8
Praktische informatie: ondersteunende diensten.....	12
Starters only	13
Steun en financiering.....	13
Microkredieten, leningen voor starters, waarborgen, enz.....	13
Informatie over steunmaatregelen	14
Bedrijvencentra, businessincubators en immobiliënparken	14
Andere.....	14
Begeleiding en opleiding	15
Opleidingen.....	15
Individuele begeleiding, mentoring en peterschapsprojecten	15
Beroepsverenigingen	16
Gidsen.....	16
Netwerken	17
Vrouwvriendelijk	18

Het project Diane

Samenvatting

In 2002 startte markant-CEZOV samen met het Waalse UCM (Union des Classes Moyennes) het DIANE-project. Dit onderzoeksproject rond meer en beter vrouwelijk ondernemerschap voer onder de vlag 'Ideeën zonder grenzen' van EQUAL, het Europese Communautair initiatief voor gelijke kansen. Het werd gesteund door het Europees Sociaal Fonds. **Doel** van DIANE was op zoek te gaan naar nieuwe en creatieve ideeën rond vrouwelijk ondernemerschap. Daartoe werd samengewerkt met 12 organisaties in 8 Europese landen. Diane werd ontwikkeld in **vier fasen**:

- De onderzoeksfase was gericht op het verwerven van inzicht in de factoren en elementen die maken dat ondernemen nog vooral een mannenzaak is. In België en Europa is het vrouwelijk ondernemerschap weinig ontwikkeld. Er werd dan ook werk gemaakt van een analyse van hindernissen en discriminaties waarmee vrouwelijk ondernemers worden geconfronteerd en van de redenen waarom vrouwen nog vaak twijfelen om de stap naar zelfstandig ondernemerschap te zetten. Dit onderzoek werd uitgevoerd door EGiD, het onderzoekscentrum van de Luikse universiteit, en door Sein van de Universiteit Hasselt. Het was opgezet als een kwantitatieve en kwalitatieve analyse van de verschillen tussen mannelijke en vrouwelijke ondernemers.
- In een tweede fase werden ervaringen uitgewisseld over goede praktijken in een aantal sleuteldomeinen, zoals ondersteunende diensten bij het opstarten, vorming en opleiding, toegang tot financieringsmiddelen en netwerken.
- De inzichten en de kennis die in het kader van dit project werden verworven, stroomden op verschillende manieren door naar de verschillende sleutelgroepen die bij dit project betrokken waren: via een individueel coachingsprogramma voor de vrouwelijke ondernemers, via studiedagen rond de onderzoeksresultaten voor intermediairen, de organismen die zelfstandigen ondersteunen, centra voor gender studies, pers..., en in de vorm van beleidsaanbevelingen voor de openbare instellingen en de politieke wereld.
- Om vrouwelijke (startende of ervaren) ondernemers te ondersteunen, werd een virtueel dossier vol praktische tips samengesteld, dat op deze site te raadplegen is. Dit dossier wordt in de loop van het huidige EFE-project (2005-2008) grondig geactualiseerd.

Het project leverde **een rijke oogst op aan studies, ervaringen en ideeën**. Hier vindt u de verschillende studies en de brochure met aanbevelingen die CEZOV/markant uitbracht op het einde van het project:

- *Diane : vrouwen en zelfstandig ondernemen : tien lessen en tien aanbevelingen voor vrouwelijk ondernemerschap* / Markant, Netwerk van Vrouwelijke Ondernemers-CEZOV . - Brussel : Markant, 2004. - 58 p.
- *Focusgroepen over ondernemerschap* / Ilse Goffin, Mieke Van Haegendoren .- Diepenbeek : SEIN, 2003.
- *Ondernemerschap in België: Feiten en Cijfers* / Ilse Goffin, Tine Mertens, Mieke Van Haegendoren . – Diepenbeek ; SEIN, 2003.
- *Ondernemers, wie zijn ze en wat doen ze* / Ilse Goffin, Mieke Van Haegendoren. – Diepenbeek : SEIN, 2003.
- *Vrouwelijke ondernemers, situering inzake opleiding, financiering en netwerken. Verslag van het kwantitatieve onderzoek voor België* / Annie Cornet, Christina Constantinidis . - Luik : Centre de recherche EGID, 2003

Het project: Empowering Female Entrepreneurs (EFE)

In de meeste Europese landen zijn er nog steeds minder vrouwelijke dan mannelijke ondernemers. Bedrijven gerund door vrouwen zijn bovendien meestal klein en hebben niet de neiging om te groeien. Hoewel veel factoren ondernemerschap moeilijk maken voor zowel mannen als vrouwen, zien we dat sommige hindernissen voor vrouwen zwaarder doorwegen.

Via het project Diane (2002-2005) onderzochten het [Centrum voor Zelfstandig Ondernemende Vrouwen](#) (markant-Cezov) en de [Union des Classes Moyennes](#) (UCM) welke structurele aanpassingen en verbeteringen nodig zijn om het ondernemers –en dan vooral vrouwelijke ondernemers –gemakkelijker te maken.

Opvallend is dat vrouwen meestal kiezen voor sectoren waar er minder innovatief of winstgevend gewerkt wordt, dat ze vaak informatie mislopen, te weinig contacten of toegang tot een netwerk hebben, niet altijd beantwoorden aan het stereotiepe beeld dat men van ondernemerschap heeft en veel moeilijkheden ondervinden om hun werkverplichtingen te combineren met hun familiale leven.

Met [het project EFE](#) (2005-2008) willen Cezov en UCM vrouwelijke ondernemers helpen deze hindernissen te nemen. Dit gebeurt door:

- Vrouwen te leren netwerken, eerst in exclusief vrouwelijke netwerken, vervolgens in gemengde en transnationale netwerken.
- Te onderzoeken welke knelpunten het zelfstandigenstatuut kent en deze aan te kaarten bij de kabinetten.
- De opleidingsbehoeften van vrouwen te onderzoeken en te communiceren naar opleidingsinstellingen.
- Het beeld van vrouwelijke ondernemers in de media te onderzoeken en, indien nodig, bij te sturen zodat dit beeld overeenstemt met de werkelijkheid.
- Vrouwelijke ondernemers te helpen op een gemakkelijke manier relevante informatie te vinden over opleidingen, netwerken, ondersteunende diensten, enz.
- Dit laatste kan alvast via deze site, die diverse links bevat naar organisaties die u en uw onderneming vooruit kunnen helpen.

Meer weten?

[Karen Geerts](#), projectmedewerker, 32 (0)2 286 93 39

[Christine Van Nuffel](#), Coördinator Europese projecten, 32 (0)2 286 93 40

Informatiebronnen

U kunt hier kennis maken met enkele goede praktijken over vrouwelijk ondernemerschap uit een aantal Europese landen. We zetten ook enkele Belgische initiatieven in de kijker. Daarnaast vindt u hier een overzicht van onderzoekscentra in België die rond deze thematiek werken en een bibliografische lijst met een selectie van het interessante onderzoeksmateriaal rond vrouwelijk ondernemerschap.

Goede praktijken

Er werden reeds heel wat goede praktijken over vrouwelijk ondernemerschap in kaart gebracht, voornamelijk op Europees vlak. Hier vindt u er een kort overzicht van, met speciale aandacht voor enkele Belgische initiatieven.

Het BEST project

Het **BEST-project van de Europese Commissie** (2001-2003) bracht niet alleen goede praktijken in kaart, maar organiseerde ook een Europees Forum om informatie-uitwisseling tussen de lidstaten te vergemakkelijken.

Resultaten

- Verslag van het project: OEC, [Stimuleren van ondernemerschap bij vrouwen](#), BEST-verslag nr. 2, Brussel, 2004
- Publicatie: OEC, [Good Practices in the Promotion of Female Entrepreneurship - Examples from Europe and other OECD Countries](#), Wenen, 2002: opsomming van de 132 maatregelen die op nationaal of regionaal niveau in kaart zijn gebracht met hun belangrijkste kenmerken, doelstellingen en contactgegevens; een 15-tal maatregelen uit Europa worden er uitgebreider beschreven. Achteraan staan een aantal goede voorbeelden van buiten Europa.
- [Small Business Act - Database of good practices](#): selecteren in de veld 'SBA policy area', '1.3: Women's entrepreneurship'
- Handboek: [Evaluating Actions and Measures Promoting Female Entrepreneurship: a Guide](#)

WES (European Network to Promote Women's Entrepreneurship)

Dit Europese netwerk (vertegenwoordigers van nationale regeringen en instellingen) voor de promotie van vrouwelijk ondernemerschap is een uitloper van het BEST-project. Het kwam tot stand om uitwisseling over maatregelen te stimuleren tussen de verschillende lidstaten van de Europese Unie. Het netwerk werkte mee aan het BEST-rapport en publiceerde in 2004 een [overzicht](#) van activiteiten die de nationale of regionale overheden uit het WES-netwerk opzetten om vrouwelijk ondernemerschap te bevorderen.

W.IN.NET (European Network of Women Resource Centres)

W.IN.NET is een Europees project ter bevordering van netwerking onder vrouwenorganisaties, met een pijler 'Vrouwelijke Ondernemers'. Op [de portal](#) van dit project vindt u onder andere een korte

voorstelling van 30 goede werkwijzen uit 9 Europese partnerlanden en een overzicht van interessante studies rond vrouwelijk ondernemerschap uit deze landen.

In de kijker (België)

- [Vliegende Ondernemer](#)

Veel ondernemende vrouwen hebben een éénvrouwsbedrijf en zijn daardoor erg kwetsbaar. Als u als zaakvoerder gedwongen een tijdje vrij moet nemen of een opleiding wil volgen, kan er evenwel een *Vliegende Ondernemer* inspringen. De *Vliegende Ondernemer* doet op zelfstandige basis vervangingen bij collega-ondernemers. Het is een project van [markant-CEZOV](#), [Unizo](#) en SVMB (nu [Zenito](#)).

- *Vrouw-en-Zaken*

Het project *Vrouw-en-Zaken* geeft vrouwen die een eigen zaak willen opstarten een stevig duwtje in de rug. Er is gratis opleiding en begeleiding en de mogelijkheid om, zonder bankwaarborg - een kleine lening (maximum 4000 euro) af te sluiten aan een jaarlijkse interestvoet van 5%. Het project is een samenwerkingsverband tussen [Crédal](#), [vzw Stebo](#), [vzw Hefboom](#) en [Vie Féminine](#).

- *PRISE*

In het afgesloten project *Prise*, opgezet door de VOKA Mechelen, werden de knelpunten onderzocht voor de ondervertegenwoordiging van vrouwen in de leiding van bedrijven en in de wereld van de zelfstandige ondernemers. Daarnaast ontplooidde het project acties om vrouwen die willen ondernemen te steunen en te stimuleren.

Verder lezen

Tijdens de Conferentie OESO in Istanbul (2004) wees men erop dat er statisch materiaal en onderzoek onderbreekt over de situatie van vrouwelijke ondernemers. Daarenboven is het bestaande onderzoek vaak op mannen georiënteerd, met een eenzijdige visie op ondernemerschap.

Wij bieden u hier een overzicht van onderzoekcentra in België die onder andere rond deze thematiek werken. Daaronder vindt u een bibliografische lijst met een selectie van interessant onderzoeksmateriaal over vrouwelijk ondernemerschap in België en Europa. U kunt in [de catalogus](#) op deze site andere interessante studies vinden over aanverwante thema's zoals management, netwerken, arbeidsmarkt, ondernemen, ...

Onderzoekscentra

- [EGID](#)

In 2002 startte Professor Annie Cornet met haar eigen researchcenter, een cel binnen het Instituut voor Bedrijfsbeheer aan de Universiteit van Luik. In het kader van haar onderzoek besteedt Prof. Cornet in het bijzonder aandacht aan beheersprogramma's, gaande van verscheidenheid tot "mainstreaming". Het centrum was betrokken bij het onderzoek naar vrouwelijk ondernemerschap in het kader van het Diane project.

- [SEIN](#)

Het Sociaal Economisch Instituut verzorgt onderwijs, onderzoek en opleidingen in de menswetenschappen aan de Universiteit Hasselt. Onderzoek naar 'Gelijke kansen' en

'Empowerment' van diverse doelgroepen behoort tot de missie van SEIN. Het centrum voerde eveneens onderzoek uit naar vrouwelijk ondernemerschap (in het kader van het project Diane) en is momenteel betrokken bij een onderzoek naar beeldvorming van vrouwelijke zelfstandigen in de media in het kader van het EFE-project.

- [Steunpunt WSE](#)

Het Steunpunt WAV¹ is nu het Steunpunt WSE². Het is de draaischijf voor arbeidsmarkt informatie en biedt over dit thema betrouwbare, toegankelijke en juiste informatie aan. Daarnaast krijgt elke gebruiker begeleiding bij het interpreteren van statistische gegevens. Het Steunpunt publiceerde onder andere "Vrouwelijk ondernemen. Genderzakboekje editie 2004".

- [Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie](#)

Het Steunpunt Ondernemerschap, Ondernemingen en Innovatie is een kenniscentrum dat onderzoek verricht naar de succesfactoren van ondernemerschap en de daaraan gerelateerde beleidslijnen. De hoofdpodracht van dit steunpunt bestaat in het uitvoeren van beleidsrelevant onderzoek. Interessant is de jaarlijkse publicatie [The Global Entrepreneurship Monitor](#).

Bibliografische lijst

Man/vrouw verschillen bij zelfstandigen / Marjan Van Aerschot. - Antwerpen: Steunpunt Gelijke Kansenbeleid, 2008. - (ZOEM; nr 4=juni). - 12p.

Beeld van de vrouwelijke ondernemer in de media / Ilse Gilops, Mieke Van Haegendoren. - Diepenbeek : SEIN, 2006. - 60 p.

Rose wolk en zwarte sneeuw. Moederschapsrust bij zelfstandigen / Marjan Van Aerschot. - Antwerpen : Steunpunt Gelijkekansenbeleid (UA - Uhasselt), 2006. - 104 p.

Prise Witboek / VOKA Mechelen, - Mechelen, 2005. - 41 p.

Access to financing and ICT for women entrepreneurs in the UNECE region / United Nations Economic Commission for Europe. - Geneva ; New York : United Nations, 2004. - 138 p. - (Series: Entrepreneurship and SMEs). - ISBN 92-1-016361-3)

Diane : vrouwen en zelfstandig ondernemen : tien lessen en tien aanbevelingen voor vrouwelijk ondernemerschap / Markant, Netwerk van Vrouwelijke Ondernemers-CEZOV . - Brussel : Markant, 2004. - 58 p.

Genderzakboekje : "vrouwelijk ondernemen" / Steunpunt WAV. - Brussel : Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. ESF-Agentschap. Administratie Werkgelegenheid, 2004. - 152 p

Stimuleren van ondernemerschap bij vrouwen, BEST-verslag nr. 2 / Europese Commissie. – Brussel, 2004.

---

¹ Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming

² Steunpunt Werk en Sociale Economie

Women's entrepreneurship: issues and policies. Background report of the 2nd OECD conference of ministers responsible for small and medium sized enterprises / OECD. - Istanbul, 2004), Paris.

Entrepreneuriat féminin en Wallonie [synthèse] / Johan Lambrecht, Fabrice Pirnay (coord.) ; Philippe Amedodji, Zineb Aouni . - [S.l.] : ULg. Centre de Recherche PME et d'Entrepreneuriat, 2003. - 38 p. - Synthèse de l'étude complète (231 p.)

Gender Equality Unit, Women and men in Ireland as entrepreneurs and as business managers / Department of Justice, Equality and Law Reform (Ireland). – Dublin : NDP Gender Equality Unit; 2003. - 126 p.

Focusgroepen over ondernemerschap / Ilse Goffin, Mieke Van Haegendoren .- Diepenbeek : SEIN, 2003.

Ondernemers, wie zijn ze en wat doen ze / Ilse Goffin, Mieke Van Haegendoren. – Diepenbeek : SEIN, 2003.

Ondernemerschap in België: Feiten en Cijfers / Ilse Goffin, Tinne Mertens, Mieke Van Haegendoren . – Diepenbeek ; SEIN, 2003.

Vrouwelijke ondernemers, situering inzake opleiding, financiering en netwerken. Verslag van het kwantitatieve onderzoek voor België / Annie Cornet, Christina Constantinidis . - Luik : Centre de recherche EGID, 2003.

Women and men in Ireland as entrepreneurs and as business managers / Department of Justice, Equality and Law Reform (Ireland). Gender Equality Unit . - Dublin : NDP Gender Equality Unit, 2003. - 126 p.

Commonwealth businesswomen : trade matters, best practices & success stories / Tina Johnson, Jane Barlett (ed.) ; Commonwealth Secretariat . - London : Commonwealth Secretariat, 2002. - XXVI, 192 p.. - ISBN 0-85092-689-0

Disparité hommes-femmes parmi les chefs d'entreprises / Ana Franco, Karin Winqvist ; Eurostat . - Luxembourg : Eurostat, 2002. - 7 p.. - (Statistiques en bref. Population et conditions sociales ; 11)

Evaluating actions and measures promoting female entrepreneurship : a guide / Sonja Sheikh, Nadia Steiber ; Austrian Institute for Small Business Research . - Vienna : Austrian Institute for Small Business Research, 2002. - 55 p. . - Guide réalisé à la demande de la Commission Européenne. Direction Générale Entreprises

Good practices in the promotion of female entrepreneurship : examples from Europe and other OECD countries / Austrian Institute for Small Business research . - Vienna : Austrian Institute for Small Business Research, 2002. - 106 p. - Etude réalisée avec le soutien de la Commission Européenne. Direction Générale Entreprises

Women entrepreneurs in SME's : realising the benefits of globalisation and the knowledge-based economy / OECD . - Paris : OECD publications, 2001. - 271 p. - ISBN 92-64-18700-0 . - Proceedings of the second OECD Conference

Interest in self-employment / European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions . - Dublin : European Foundation For the Improvement for Living and Working Conditions, 2000. - v., 31 p.

Strengthening women's entrepreneurship [cd-rom] : successful strategies, training programmes and course materials developed in the framework of the European Community Initiative Employment-NOW / New Opportunities for Women (NOW) . - Bielefeld : W. Bertelsmann, 2000. - ISBN 3-7639-0147-7 . - Trilingue (anglais, français, allemand)

*Young Entrepreneurs, Women Entrepreneurs, Ethnic Minority Entrepreneurs and Co-Entrepreneurs in the European Union and Central and Eastern Europe / OECD. - Middlesex, 2000. *

Prijs Amazone 1999 voor vrouwen die dankzij een microkrediet hun eigen bedrijf hebben opgestart / Suzanne Toussaint (red. = réd.) ; Amazone . - Bruxelles : Amazone, 1999. - 48 p.

Financing for women-owned SME's : Trends and issues / OECD, DSTI/IND/PME (99)5, Pars, 1999.

EMPLOI-NOW: la création d'entreprise par les femmes : mesures d'appui à la création, la consolidation et la croissance d'entreprises dirigées par des femmes / Commission Européenne. Direction Générale Emploi, Relations Industrielles et Affaires Sociales . - [S.l.] : Commission Européenne, 1998. - 90 p.. - (Emploi & affaires sociales. Fonds social européen)

Initiatives plurielles: la creation d'entreprise par les femmes des immigrations en Europe: actes / Extra Muros . - Lille : Extra Muros, 1998. - 92 p. + annexes.

Marketing research on access to credit and globalisation for women entrepreneurs in SME's / Women Entrepreneurs Project . - Milano : Associazione per la Women's World Banking, 1998 .

Renforcer l'entrepreneuriat des femmes / Commission Européenne . - Luxembourg : Office des Publications Officielles des Communautés Européennes, 1998. - 32 p.. - (ADAT et EMPLOI initiatives communautaires. Innovations ; 4). - ISBN 92-828-3622-3

Un profil de la femme créatrice d'entreprise dans l'Union Européenne : le cas du programme ILE / Maria Giannikou ; Université Libre de Bruxelles. Faculté de Philosophie et Lettres . - Bruxelles : ULB, 1998. - 122 p.

Women entrepreneurs in small and medium enterprises / Organisation for Economic Co-operation and Development . - Paris : OECD, 1998. - 273 p.. - ISBN 92-64-16040-X

Een veelkleurig plaatje van vrouwelijk ondernemerschap / Lisette Caubergs;

In: Vrouwenraad : driemaandelijks tijdschrift van de Nederlandstalige Vrouwenraad ; (1997)2, p. 35-42.

Improving the access of women to formal credit and financial institutions : windows of opportunity / United Nations. Economic and Social Commission for Asia and the Pacific . - New York : United Nations, 1995. - 187 p.. - ISBN 92-1-119829-1

Les femmes actrices d'innovation et cohésion sociale : micro-entreprises et développement local / SEIES (Portugal) . - Lisboa : SEIES, 1995. - 78 p.

Femmes et entreprises : annuaire ILE 1991-1993 / Caroline Turner ; Breakthrough . - Bruxelles : Commission Européenne. Unité Egalité des Chances, 1994. - 96 p.

Etude sur l'entrepreneuriat féminin en Europe / Malvina Meier-Tedgui ; Association pour le Développement des Initiatives Economiques par les Femmes . - Bruxelles : Commission Européenne. Unité pour l'Égalité des Chances, 1993. - 90 p. + annexes

De vrouw in het zelfstandig ondernemen : actie-onderzoek / Jan Degadt (eindred.) ; Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijke-Kansenbeleid Miet Smet . - Brussel : Minister van Tewerkstelling en Arbeid en Gelijke-Kansenbeleid, 1993. - 76 p.

Recherche exploratoire pour la création d'outils financiers en direction de l'entrepreneuriat féminin en Europe : recherche-action / Commission Européenne. Unité pour l'Egalité des Chances entre les Femmes et les Hommes ; Studio Entreprendre . - [S.l.] : Commission Européenne, [1997]. - 91 p.

Vrouw-zijn troef voor zelfstandig ondernemen; In: Vrouwenraad : driemaandelijks tijdschrift van de Nederlandstalige Vrouwenraad ; (1997)2, p. 22-28.

Zelfstandige ondernemende vrouwen / Ann-Sophie Dupont; In: Vrouwenraad : driemaandelijks tijdschrift van de Nederlandstalige Vrouwenraad ; (1997)2, p. 29-34.

The participation of women in representative structures for craft and small and medium sized enterprises / Liliane Bolozinskis, Aurore Chausson ; European Commission. Equal Opportunities for Women and Men . - Brussels : European Commission. Equal Opportunities Unit, 1996. - 84 p.

Praktische informatie: ondersteunende diensten

Bent u als zelfstandige ondernemer op zoek naar informatie over opleidingen, ondersteuning, subsidies, netwerken, of...? Wil u gemakkelijk uw weg vinden in de wirwar van organisaties en initiatieven?

Hier vindt u een overzicht per rubriek van initiatieven die uw zelfstandige activiteit kunnen ondersteunen.

- [Starters only](#)

Hoe start ik met een eigen zaak? Welke financiële maatregelen bestaan er voor starters? Wat houdt het in zelfstandige te zijn? Deze initiatieven steunen enkel starters.

- [Steun en financiering](#)

Het belang van juridisch in orde te zijn, hoeft geen verdere uitleg. Onder deze rubriek vindt u instanties die u hierbij kunnen helpen. U vindt er ook subsidiëringmogelijkheden of andere financiële ondersteuning.

- [Begeleiding en opleiding](#)

Om als ondernemer succesvol te zijn en te blijven, moet u op de hoogte zijn van de laatste evoluties in de markt, op vlak van technologie, ... Onder deze rubriek vindt u opleidingen, peterschapsprojecten, mentoring en coaching.

- [Netwerken](#)

Het uitwisselen van contacten, kennis en ervaring, mond aan mond reclame of gewoon een goede babbel met collega ondernemers... Een netwerk is cruciaal voor het succesvol uitbouwen van uw zaak. Onder deze rubriek vindt u zowel gemengde als exclusief vrouwelijke netwerken, lokaal en internationaal.

- [Vrouwvriendelijk](#)

Wenst u een organisatie voor en door vrouwen? Een exclusief vrouwelijk netwerk bijvoorbeeld? Deze rubriek wordt nog bijgewerkt.

Starters only

[Praktische gids](#)

voor de oprichting en de ontwikkeling van de onderneming (Jong en stedelijk in Brussel)

[Plan voor Jonge Zelfstandige](#) (Participatiefonds)

Ben je werkloos, jonger dan 30 jaar en vestig je je voor de eerste keer als zelfstandige? Met dit plan kan je je gedurende 3 tot 6 maanden gratis laten bijstaan bij de voorbereiding van de start van je zaak door een steunpunt voor starters. Bovendien geniet je gedurende deze voorbereidingsfase van een maandelijkse onkostenvergoeding van 375 euro. Na afloop van deze ondersteuningsfase kun je een aanvraag voor een Startlening indienen bij het Participatiefonds.

[Startersservice](#) (Unizo)

[Startmentor-project](#) (Unizo)

Maandelijks bijeenkomst van een groepje startende ondernemers onder leiding van een mentor met ervaring om ondernemersproblemen te bespreken aan de hand van een voordracht van een deskundige.

Steun en financiering

Voor de financiering van uw eigen bedrijf, doet u beroep op verschillende bronnen. U kunt gebruik maken van uw eigen spaargeld, u kunt op zoek gaan naar (financiële) partners en u kunt aankloppen bij een bank voor een lening. Naast deze klassieke methodes, bestaan er heel wat ondersteuningsmaatregelen die u specifiek helpen bij het opstarten of verder ontwikkelen van uw zaak: microkredieten, interessante leningen voor starters, subsidies, enz... Wij bieden u hier een overzicht van enkele interessante initiatieven.

Microkredieten, leningen voor starters, waarborgen, enz.

[Brussels Waarborgfonds](#)

Het BWF geeft een aanvullende waarborg aan KMO's en aan zelfstandigen die een beroepskrediet willen bekomen bij een kredietinstelling.

[Microkredieten en leningen van het Participatiefonds](#)

Het Participatiefonds biedt financiering voor zelfstandigen, vrije beroepen, KMO en starters (ook voor werkzoekenden) die een eigen zaak willen opzetten.

[Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel](#)

Het GIMB biedt begeleidign aan Brussels KMO's via alternatieve financieringsstructuren (leningen of participaties)

[Gewestelijke Investeringsmaatschappij Vlaanderen](#)

Het GIMV specialiseert zich in het investeren in het eigen vermogen van niet-beursgenoteerde bedrijven: zowel bij startende ondernemingen als sterke KMO's en zowel bij bedrijven in traditionele als innoverende sectoren.

Informatie over steunmaatregelen

[Federale Portalsite voor bedrijven](#)

Portaalsite met oa. informatie over alle steunmaatregelen van de federale overheid.

[Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij](#)

De GOM bundelt informatie voor startende en gevestigde ondernemers in binnen- en buitenland.

[Bedrijvencentra, businessincubators en immobiënparken](#)

Andere

[Vliegende Ondernemer](#) (Cezov-markant vzw)

Een zelfstandige ondernemer die een ondernemer in nood vervangt (vb. bij ziekte, zwangerschapsverlof, opleiding, enz...)

Begeleiding en opleiding

Opleidingen

[Home Manager](#)

Dit project bestaat uit de organisatie van twee opleidingen tot professionele huishoudhulpen, de zogeheten "Home Managers" en twee opleidingen voor kandidaat zelfstandige ondernemers die in het kader van het dienstenchequesysteem een eigen huishoudhulpbedrijf willen oprichten. Zowel de Home Manager-cursus als de cursus voor kandidaat zelfstandigen wordt in het Frans én het Nederlands georganiseerd.

[Imediair](#)

[Maninfo](#)

On line dienst die alle opleidingen, opleidingsinstituten en seminarieplaatsen in België in kaart gebracht heeft.

[Syntra](#)

Dit zijn de opleidingscentra van VIZO overal in Vlaanderen. Je kan er een beroep leren of als zaakvoerder je kennis bijschaven.

[Traininginfo](#)

Dit is een zoekrobot voor opleidingen, vormingen, vormingscentra, seminarieplaatsen, enz.

[startendeOndernemers.be](#)

heeft als doel de initiatiefnemer (jong en oud) te helpen die een eigen zaak wil opstarten. Naast individuele begeleiding en opleidingen (zoals het startup seminar of bedrijfsbeheer), helpt dit steunpunt van het Participatiefonds ook bij het aanvragen van financiering, specifiek gericht op de startende ondernemer. Werkzoekenden jonger dan 30 genieten van een intensieve begeleiding (gratis) in kader van het Plan Jonge Zelfstandigen.

Individuele begeleiding, mentoring en peterschapsprojecten

[B.WIN - Business Women in Networking](#) (Cezov-markant vzw)

Een netwerk voor vriendschappelijke en zakelijke doeleinden: ervaringen uitwisselen, zaken doen en vraagessies met deskunigen

[OVO – Ondernemers voor Ondernemers \(Unizo\)](#)

Peterschap dat zich vooral richt op middenstand en kleine kmo-ers. De kennisoverdracht van succesvolle bedrijfsleiders naar beginnende zelfstandigen staat centraal.

[Plato](#) (Voka)

Intensief begeleidings- en ondersteuningsproject voor KMO-bedrijfsleiders, gebaseerd op het peterschapsprincipe. Grote ondernemingen worden peter over kleinere bedrijven, dragen kennis over en bieden hun ondersteuning in alle aspecten van het bedrijfsmanagement.

[Sofia](#) (SEIN)

Netwerk- en mentorprogramma voor vrouwelijke ondernemers om via vorming, netwerking en mentoring de professionaliteit en het ondernemerschap te bevorderen. Dit via interactieve sessies op maat van de groep.

[Vlerick Leuven Gent Management School](#)

Voorziet begeleidingsprogramma's voor ondernemers via individuele coaching.

[Startmentor-project](#) (Unizo)

Maandelijkse bijeenkomst van een groepje startende ondernemers onder leiding van een mentor met ervaring om ondernemersproblemen te bespreken aan de hand van een voordracht van een deskundige.

voor Vlaanderen

Beroepsverenigingen

[Neutraal Syndicaat Zelfstandigen](#)

[Orizon - de Onafhankelijke Raad voor het Individueel en Zelfstandig Ondernemen](#)

[SDI - Syndicaat der Zelfstandige in KMO's](#)

[UNIZO - Unie der Zelfstandige Ondernemers](#)

[VOKA - Vlaamse Ondernemerskamers](#)

[VKW - Verbond van Kristelijke werkgevers en kaderleden](#)

Gidsen

[Ondernemen.vlaanderen](#)

Initiatief van de Vlaamse overheid voor elke ondernemer.

[Praktische gids](#)

voor de oprichting en de ontwikkeling van de onderneming (Jong en stedelijk in Brussel)

[Proforma](#)

Juridische en fiscale wegwijzer, informatie, advies en dienstverlening.

Netwerken

Test je netwerkprofiel!

[A12 Business Club](#)

[Antwerp Business Club](#)

[Artemis](#) (Cezov-markant vzw)

[Belgische Vereniging voor Vrouwelijke Bedrijfsleiders](#)

[Businessclub 200 vzw](#)

[B.WIN – Business Women in Networking](#) (Cezov-markant vzw)

Een netwerk voor vriendschappelijke en zakelijke doeleinden: ervaringen uitwisselen, zaken doen en vraagsessies met deskunigen

[BWP - Business and professional Women of Belgium](#)

[European Women's Management Development Network](#) (Internationaal)

[International Club of Flanders](#)

[KMO-contact](#)

[KVLV-Agra](#)

[Nederlandse Kamer voor Koophandel voor België en Luxemburg](#)

[Professional Women International](#) (Internationaal)

[Sofia](#) (Sein)

Netwerk- en mentorprogramma voor vrouwelijke ondernemers om via vorming, netwerking en mentoring de professionaliteit en het ondernemerschap te bevorderen. Dit via interactieve sessies op maat van de groep.

[Soroptimist](#)

[Verbond Kristelijke Werkgevers en Kaders](#)

[ZONTA](#)

Vrouwvriendelijk

[Artemis](#) (Cezov-markant vzw)

[B.WIN - Business Women in Networking](#) (Cezov-markant vzw)

Een netwerk voor vriendschappelijke en zakelijke doeleinden: ervaringen uitwisselen, zaken doen en vraagsessies met deskunigen

[BWP- Business and professional Women of Belgium](#)

[European Women's Management Development Network](#)

[Professional Women International](#)

[Sofia](#)

Netwerk- en mentorprogramma voor vrouwelijke ondernemers om via vorming, netwerking en mentoring de professionaliteit en het ondernemerschap te bevorderen. Dit via interactieve sessies op maat van de groep.

[Soroptimist](#)